

## PAPER DETAILS

TITLE: FARKLI BİR SÛFÎ TIPOLOJISI: OPERATÖR DR. MÜNİR DERMAN

AUTHORS: Esragül BAYRAKTAR

PAGES: 203-237

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/286459>

■  
**FARKLI BİR SÜFÎ TİPOLOJİSİ:  
OPERATÖR DR. MÜNİR DERMAN\***

*A Different Süfi: Dr. Münir Derman*

Dr. Öğrencisi

**ESRAGÜL BAYRAKTAR**

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

\* Bu makale “Cumhuriyet Dönemi Mutasavvıflarından Doktor Münir Derman Hayatı Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri” başlıklı doktora tez çalışmamızdan üretilmiştir.

## Özet

Münir Derman, 20. yüzyılda Türkiye Cumhuriyeti'nde yetişmiş münevverlerdendir. Bu makalede Münir Derman'ın hayatı ile ilgili kısa bir bilgi verilerek, günümüz tasavvuf anlayışından farklı bir sûfi olarak yaşadığı dönemde tasavvufu hayatına nasıl adapte ettiği ele alınacaktır.

*Anahtar Kelimeler: Münir Derman, Türkiye Cumhuriyeti, 20. yüzyıl, tasavvuf, doktor, felsefe, psikoloji, judo*

## Abstract

Münir Derman is one of the intellectual people who was brought up in the 20th Century Republic of Turkey. In this article, a brief information will be given about Münir Derman's life and as a modern day sûfi, his approach to Sufism and the way he adapted Sufism to his life will be explained.

*Key Words: Münir Derman, Turkish Republic, 20th Century, Sufism, doctor, philosophy, psychology, judo.*

Makalemize konu olan Operatör Dr. Münir Derman, 1909-1989 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşamış 20. yüzyıl mutasavvıflarındandır. Kendisi mutasavvıf kimliğinin yanı sıra bir tıp doktoru, psikolog, filozof, ilahiyatçı, hâfız, akademisyen, filolog ve judocu kimlikleriyle karşımıza çıkmakta ve tüm bu farklı alanları aynı anda idare ederek topluma hizmet vermesiyle dikkat çekmektedir.

Bu makalemizde, Dr. Münir Derman'ın hayatını kısaca inceleyerek, farklı alanlarda yaptığı çalışmalar, bu çalışmalarını hayatına nasıl adapte ettiği ve bir mutasavvıf olarak bu ilim dallarını “Halka hizmet Hakk’a hizmet” düsturuyla nasıl insanların hizmetine sunduğunu görerek, farklı bir sūfî olarak kendisini daha yakından tanıma imkânı bulacağımıza inanıyoruz.

## Giriş

### 1- Annesi, Babası ve Sülalesi

Operatör Dr. Münir Derman, 8 Temmuz 1909 (h. 1326) yılında Trabzon'da doğmuştur. Annesi Şehvâre Hâtun, babası Ahmet Râsim Efendi'dir. Annesi 1882'de Gümüşhane'de, babası 1866'da Trabzon'da doğmuştur. Şehvâre Hâtun'un annesi Pembe Hâtun, babası Uzun Mehmet (Mehmet Nuri) Efendi'dir.<sup>1</sup> Anne tarafından büyük annesi Gül Hatun veya halk arasında ismi Evliya Kadın'dır. Türbesi Gümüşhane'nin Hedre köyündedir. Dayısı, 1946 Genel Seçimlerinde CHP'den 8. Dönem Gümüşhane Milletvekili olan Hasan Tahsin Tüzün'dür.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Varandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü Hane Listesi, Trabzon Merkez, Gülbahar Hatun Mahallesi.

<sup>2</sup> Hasan Tahsin Tüzün: 1889 yılında doğmuştur. Anne adı, Pembe, baba adı Mehmet Nuri'dir. Veterinerlik Okulu'nu bitirmiştir. Seçimlerden önce maliye memurluklarında, veterinerlikte, lise öğretmenliklerinde, 1. Dünya Savaşı ve İstiklal Savaşı'nda İhtiyat Subayı olarak, İmar İskân Müdürlüğü'nde, İnhisarlar Müfettişliği'nde, Zâtişleri Müdürlüğü'nde, İnzibat Komisyonu Başkanlığı'nda, İnhisarlar Müdürlüğü'nde, İktisadi Teşekküller İdare Meclisi Azalığı'nda görev almış ve Etibank Tefiş Heyeti Müdürlüğü yapmıştır. Bunun dışında, Milli Hareketler sırasında Trabzon'da ilk defa toplanan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Kongresi'nde Gümüşhane'nin müntehab azası olarak bulunmuştur. 1946 Genel Seçimleri'nde Cumhuriyet Halk Partisi'nden Gümüşhane Milletvekili olarak seçilmiştir. Evli ve iki kız çocuğu babasıdır. 20.10.1962 tarihinde vefat etmiştir. (Bkz. TBMM Arşivi: TBMM Olumluk Kağıdı. Dönem VIII. 1392, Gümüşhane Milletvekili Tahsin Tüzün)

Babası Ahmet Rasim Efendi'nin annesi Kafkasya'dan Cevâhir Hatun, babası Buhara'dan Hacı Ali Efendi'dir.<sup>3</sup> Münir Derman'ın baba tarafından büyük dedesi Kafkasya'dan Şeyh Şâmil'dir.<sup>4</sup> Hâcegân silsilesine mensup Ahmet Ziyaüddin Gümüşhanevi ile de akrabalık bağı olduğu ifade edilmektedir.<sup>5</sup> Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi'nin Münir Derman'ın anne tarafından büyük dedesi veya büyük dayısı olduğu söylenmektedir.<sup>6</sup> Bu konuda yaptığımız araştırmalar neticesinde Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi'nin Münir Derman'ın annesinin ağabeyi veya erkek kardeşi olma ihtimali daha yüksektir, çünkü 63 yaşında geç bir evlilik yapmıştır ve bu evlilikten çocuğu olduğuna dâir kayıtlarda herhangi bir bilgiye rastlanmamaktadır.<sup>7</sup>

Münir Derman, daha doğmadan önce Nazım ve Nuriye isminde iki kardeşi vefat etmiştir. Babası Ahmet Rasim Efendi, 1925'te 54 yaşında, Münir Derman henüz 16 yaşındayken vefat etmişlerdir. Kendisinden 8 yaş büyük ağabeyi Hasan Kazım Gürdal 1901 yılında Trabzon'da doğmuş, 1950 yılında 49 yaşında iken, annesi 1967'de 86 yaşındayken vefat etmiştir.<sup>8</sup> Annesi Şehvare Hanım genç yaşta hem iki evladını kaybetmiş hem de 38 yaşlarında eşini kaybetmiş ve iki erkek evladını kendisi büyük yokluk içinde yetiştirmiştir.

Münir Derman'ın manevi eğitiminde çok önemli yeri olan kişilerden birisi hiç şüphe yok ki annesi Şehvâre Hâtun'dur. Bu takvâlı anne, çocuklarına abdestsiz süt vermediğini özellikle belirtmiş, sütün abdestle süslenmesi gerektiğini vurgulamış ve ailesine abdestsiz hiç yemek pişirmediğini de oğlu ile aralarında geçen konuşmalarda ifade etmiştir.<sup>9</sup>

<sup>3</sup> Nüfus Kayıt Örneği, Trabzon İli, Trabzon Merkez (1686), Gülbahar Hatun Mahallesi, C. no: 13, Hane No: 238

<sup>4</sup> Ahmet, Kılıçaslan, *Evliyaullahtan Doktor Münir Derman'ın Hayatı ve Mektupları*, Ankara, 1993, s.19.

<sup>5</sup> Hüseyin, Budak, Ahmed Ziyaüddin Efendi'nin; Şemâili, Ailesi, Doğduğu-Çocukluğunun Geçtiği Muhit, Vefat Tarihi ve Kütüphaneleri, *I. Uluslararası Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 3-5 Ekim 2013, Gümüşhane, s. 75-85

<sup>6</sup> 2014 Aralık ayında Eskişehir'den talebesi Ertürk Küçükaslan ile yapılan mülâkattan.

<sup>7</sup> İrfan, Gündüz, *Gümüşhanevi Ahmed Ziyaüddin Hayatı, Eserleri, Tarikatı ve Halidiyye Tarikatı*, Seha Neşriyat, İstanbul, 1984, s. 74

<sup>8</sup> Derman, Münir, *Allah Dostu Der Ki... Yazılmamış Sırların İlki Yazılacak Sırların Sonu*, 3. Baskı, s. 5-6.

<sup>9</sup> Derman, Münir, *Allah Dostu Der Ki... Yazılmamış Sırların İlki Yazılacak Sırların Sonu*, Baskı 2, s. 227

Şehvâre Hâtun dîni hassasiyetleri detaylı uygulayan, tasavvufî terbiyeyi hayatına hâkim kılan ayrıca çocuklarını yetiştirirken hem yaşayışıyla hem de öğütleriyle, onları Allah rızasına uygun olarak yetiştirmek için çok gayret sarf eden dindar ve ihlâslı bir kadındır. Sohbetlerinde annesinin daha onüç-ondört yaşlarından itibaren kendisini teheccüd namazına kaldırdığını ve o yaştan itibaren hayatı boyunca teheccüd namazlarını hiç kaçırmadığını ifade etmiştir.<sup>10</sup> Münir Derman'ın abdestsiz hiçbir şey yapmama konusunda sohbetlerinde ve eserlerindeki nasihatlarının temelini de annesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Annesi manevi derinliği olan, ancak riyadan kaçınan ve gizli bir hazine gibi içinde yaşayan, çoğu zaman konuşmalarından hissedilebilen bir kadındı. Münir Derman, kendisini yetiştiren kişilerden bahsederken “*vaaz ve nasihatçim Şehvâre Hatun*”<sup>11</sup> diyerek annesinin kendisi üzerindeki manevi önemini vurgulamıştır.

## 2- Kısaca Hayatı

### a) Çocukluğu

Çocukluğu ile ilgili hatıralarından anlaşıldığı kadarıyla bu dönemde düşman işgâli başladığı için (1916-1918)<sup>12</sup> Münir Derman Trabzon işgâl edilince<sup>13</sup> ailesiyle birlikte yedi yaşındayken Gümüşhane'ye göç eder. 19 Temmuz 1916'da Ruslar tarafından Gümüşhâne'de işgal edilmiş<sup>14</sup> ve yaklaşık iki yıl Rus ve Ermenilerin vahşetine sahne olmuştur. Gümüşhâne de işgal edilince bulundukları Hedre köyünden de muhacir çıkarak önce Merzifon'a ardından da Ankara'ya gelirler.<sup>15</sup> Ankara'da Hacı Bayram Camii'nin altındaki ahşap evlerden bir ev kiralarak bir yıl kadar bu evde otururlar.<sup>16</sup>

<sup>10</sup> Aynı eser, s. 226-227

<sup>11</sup> Age, s. 5-6

<sup>12</sup> Öksüz, Hikmet, Usta, Veysel, I. Dünya Savaşı Sırasında Rus Donanmasının Trabzon Ve Çevresini Bombalaması, *Türkiyat Mecmuası*, c. 24, Bahar, 2014, s. 25.

<sup>13</sup> Akarca, Halit Dündar, İşgal Döneminde Trabzon'da Rus Politikaları (1916-1918), *Uluslararası Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, sayı: 7, s. 141-152

<sup>14</sup> Türkiye Büyük Millet Meclisi, Genel Kurul Tutanağı, 22. Dönem 2. Yasama Yılı 53. Birleşim, 17 Şubat 2004 Salı

<sup>15</sup> Münir Derman Sohbet Kaydı No: 15

<sup>16</sup> Kılıçaslan, Ahmet, *Evliyaullahtan Doktor Münir Derman'ın Hayatı ve Mektupları*, Ankara 1993, s. 36.

O döneme bakıldığında, 18 Nisan 1916'da Trabzon'un Rus işgali altına girmesiyle batıda işgale uğramamış şehirlere doğru Müslüman Türk göçü başlamıştı. Bu zorlu göç, açlık, sefalet, salgın hastalık ve ölümleri de beraberinde getirmişti. Yaklaşık iki yıllık bir süreyi yollarda geçiren muhacirler, 18 Aralık 1917'de imzalanan Erzincan Mütarekesi'yle Rus ordusunun çekilmesi üzerine evlerine dönmek için yola çıkmışlardı. Büyük acılardan sonra evlerine dönebilen Trabzon muhacirleri, geride bıraktıklarından neredeyse hiçbir eser bulamamışlardı. Evleri yakılıp yıkılmış, eşyaları talan edilmiş, hayatlarını idame ettirebilecekleri kadar bile yiyecek bulmanın mümkün olmadığı ve salgın hastalıkların iyice yayıldığı bir memleket bulmuşlardı. Geri döndükleri topraklarında bunca sıkıntı ve zorluğa göğüs germeye çalışarak Rus işgalinin sona ermesiyle kendilerine yeni bir hayat kurmaya çalışmışlardı.<sup>17</sup>

Münir Derman'ın annesi muhacir çıktıkları o dönemi oğluna şöyle anlatır:

Oğlum muhacir çıktık. Köyde kimse kalmadı. Hayvanlarımızı, tavuklarımızı bile yanımıza aldık. 15 kovan arımız vardı. O mübarek hayvanları kendi sahibine bıraktık. Fakat çok üzüldük. Hatırlar mısın bilmem senin bir kedi ile siyah bir horozun vardı. Onları da baban aldı. Kediyi boğazına kadar torbaya, horozu da kafese koydu. Sen ağlamıştın horozu da alalım diye. Hıçkırıyordun. Baban “horozun sırası mı şimdi” dedi. Sen de “sabahtan öter baba” demiştin. “Ana hatırlamıyorum”, “Hatırlamadığın iyi oğlum. O dertlere tahammül edecek aza insan vücudunda yok. Bize bakma. Dertle birlikte merhamet devam ederse insan bunun altında ezilir”.<sup>18</sup>

Annesinin anlattıklarından ve Rus işgali ile ilgili yapılan akademik araştırmalardan<sup>19</sup> görüldüğü kadarıyla o dönem toprakları işgale uğramış olan bölge halkı çok ciddi sıkıntılarla karşı karşıya kalmıştır.

<sup>17</sup> Usta, Veysel, Tanıkların Kaleminden Rus İşgalinden Sonra Trabzon'un Durumu, *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, Yıl 9, sayı: 17, Güz 2014, s. 135; Cevdet Aşkın, Birinci Dünya Savaşı Boyunca Gümüşhane Ve Çevresinde Rus İşgali'nin Sosyal Yansıması, *Mavi Atlas*, 6/2016: s.109-126.

<sup>18</sup> Derman, Münir, *Allah Dostu Der Ki... Yazılmamış Sırların İlki Yazılacak Sırların Sonu*, 2. Baskı, s. 222

<sup>19</sup> Bknz: *Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi, Kafkas Cephesi 3 üncü Ordu Harekâtı*, C.I, Ankara 1993, s. 5.; Enis Şahin, İngiliz The Times Gazetesi'ne Göre Trabzon'un Ruslar

## b) Tasavvufa İntisabı

Münir Derman tasavvufa çok küçük bir yaşta intisab etmiştir. Trabzon'da 1914'te beş yaşından itibaren, hocası Ömer İnan Efendi'nin manevi eğitiminde ilerler, ondan feyz alır, Hafız Nigar Hatun'un eğitiminde yedi yaşında iken hafız olur.<sup>20</sup> Şeyhi Ömer İnan Efendi, tıpkı Münir Derman'ın dedeleri gibi Özbekistan-Buhara'dan gelip Trabzon'a yerleşmiş, Trabzon'da Cami-i Kebîr'de imamlık yapmıştır. Maalesef kayıtlarda Ömer İnan Efendi ile ilgili bir bilgiye rastlanılmamakta, sadece Münir Derman'ın eserlerinde ve sohbetlerinde bahsettiği çeşitli hatıralar ve bir adet fotoğrafı bulunmaktadır.<sup>21</sup>

İleride manevi eğitimini verecek olan Ömer İnan Efendi ile ilk manevi tecrübesini beş yaşında iken ağabeyi Hasan Kazım ile birlikte yaşar. Kendisi bu hususu şöyle anlatır.

Ağabeyim Hasan Kazım onüç, ben de beş yaşlarındaydım. Sabah namazından sonra, Câmî-i Kebîr yakınında bir kahvehane önünde cami cemaati sohbette idiler. Ben babama yalvarıyordum. Bizi minareye çıkar diye. Babam bizi minareye çıkarmak istemedi. Cami imamı Ömer İnan Efendi Hazretleri ağabeyimle beni aldı götürdü minareye çıkardı. Ağabeyimin boyu uzun olduğu için o Trabzon'u minareden görebiliyordu. Ben göremiyordum. Ömer İnan Efendi beni tutup kaldırdı. Minarede döne döne bana Trabzon'u gösterdi. Daha sonra da,

Tarafından İşgali, *Uluslararası Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, Güz 2009, S. 7, s.117-141; W.E.D. Allen-Paul Muratoff, *Türk-Kafkas Sınırındaki Harplerin Tarihi*, Ankara 1966, s. 348.; N. Monastarev, *Birinci Dünya Harbinde Karadeniz Cephesi*, (Çeviren: Afif Ertuğrul), Ankara 1948, s. 40.; *Bir Ömür Bir Şehir, Trabzonlu Gazeteci Cevdet Alap'ın Anıları*, (Hazırlayan: Hikmet Aksoy), Trabzon 2008, s. 30, 31.; Mustafa Reşit Tarakçıoğlu, *Trabzon'un Yakın Tarihi*, Trabzon 1986, s. 4, 5. 13 M. Salih Gürses, *Rus Filosunun Trabzon'u İlk Bombardımanından Bir Hatıra*, *Yeni Yol Gazetesi*, 2-3 Mart 1948.; Muzaffer Lermioğlu, *Akçaabat-Akçaabat Tarihi ve Birinci Genel Savaş-Hicret Hatıraları*, İstanbul 1949, s. 196; Kemal Arı, *Birinci Dünya Savaşı Kronolojisi*, Ankara 1997, s. 76. Vb. Videolar: Trabzon Rus İşgali Video Kaydı <https://www.youtube.com/watch?v=LcpSpBncH2w> <https://www.youtube.com/watch?v=ZavGfP9C5og> 1916 Rus işgal birlikleri Trabzon kent merkezinde [https://www.youtube.com/watch?v=c4cp6\\_mqTqk](https://www.youtube.com/watch?v=c4cp6_mqTqk) <https://www.youtube.com/watch?v=s4ga1Sb-Wh4> <https://www.youtube.com/watch?v=Qm7Kch5NCdk>

<sup>20</sup> Münir, Derman, *Allah Dostu Der Ki... Yazılmamış Sırların İlki Yazılacak Sırların Sonu*, c. 5, s.288.

<sup>21</sup> Ömer İnan Efendi ile ilgili hatıralar için bkz: Esragül Bayraktar, *Cumhuriyet Dönemi Mutasavvıflarından Doktor Münir Derman Hayatı Eserleri ve Tasavvufi Görüşleri*, basılmamış doktora tezi Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 218-230

“Münir seni aşağıya atacağım” dedi ve beni aşağı bıraktı, arkadan da ağabeyim Hasan Kazım’ı minareden attı. Sanki paraşütle inermişim gibi yavaş yavaş aşağı iniyorduk. Arada bir yukarıya bakıyorum. Ağabeyim de ağır ağır iniyordu. Yere yarım metre kalınca hızla düştüm, ağabeyim de indi. Biz koş koş kahve önündeki babamın yanına gittik. “Baba hoca efendi bizi minareden aşağı attı.” dedik. Babam inanamadı. Ama biz ısrar edince şaşırdı. “İmam Efendi bunlar ne diyor?”, diye sordu. O da “atacağım, atacağım dedim attım” dedi.<sup>22</sup>

Münir Derman daha çok küçük yaşlarda hocasının kerametlerini görmüş, o’na teslimiyeti tam bir talebe olmuştur ve çok genç bir yaşta manevi tekâmülünü tamamlamak nasip olmuştur. Kâmil bir müridin dizinin dibinde başlayan terbiyesi, bu velînin himayesinde, aynı zamanda manevi murakabesinde, tasavvufî bir atmosfer içinde gerçekleşmiştir.

Münir Derman, hocası ile ilgili önemli bir manevi tecrübe-yi de on yedi yaşındayken yaşar. Liseyi bitirdikten sonra devlet bur-su ile Fransa’da üniversite okuyacağı açıklanınca, Hocası Ömer İnan Efendi’ye veda ziyaretine giderek, Türkiye’de okulunun bittiğini ve Fransa’ya gideceğini söyler ve o’ndan dua alır.<sup>23</sup>

1927 yılında Fransa’da, bir gün dersten çıkıp odasına gelir. Mutâdı üzere ders kitaplarını odasına bırakıp Japon Kulübü’ne judoya gitme-yi planlamaktadır. Odasına girdiğinde siyah sarıklı üç kişi görür, on-lardan önce korkar ve hemen kapısını kapatır. Daha sonra onlarla gö-rüşür. Bu üç kişi Münir Derman’ın omuzunu öper ve bir tanesi de çı-karıp bir kâğıt verirken “*Bunu hocan gönderdi, bunu al oğlum, derslerine devam et.*” der. Sonra duvarın içinden yürüyüp giderler. Münir Der-man o kâğıdı o günden sonra hep saklamış ve talebelerine bu olay-la ilgili hayretinin son nefesine kadar devam ettiğini ifade etmiştir.<sup>24</sup> Bu tecrübeyle ilgili, “*Bunlar akıl laboratuvarında eritilip tahlil edilecek şeyler değildir. Akla vurduğun zaman tımarhanelik olursun.*” diyerek, ya-sanılan keramet ve manevi hallerin hiçbir zaman mantıkî olarak bir

<sup>22</sup> Kılıçaslan, *Evliyaulahtan Doktor Münir Derman*, s. 34

<sup>23</sup> Münir, Derman, *Allah Dostu Der Ki... Yazılmamış Sırların İlki Yazılacak Sırların Sonu*, c. 5, s. 5.

<sup>24</sup> Aynı eser, s. 5; ayr..bkz.: 7 No’lu sohbet ses kaydı

açıklamasının olamayacağını, bu tür olayların ancak manevi boyutta açıklanabileceğini, aksi takdirde insanı çıldırtacak kadar aklı zora sokacağını ifade etmiştir.<sup>25</sup>

Fransa'da üç meşhul şahıs tarafından odasına bırakılan kâğıtta ne yazdığını ise şu şekilde açıklamıştır:

Vesveseyi bırak... Ne kadar işin ve arzun, dileğin varsa, hepsini kazâ ve kadere teslim et... Kendini, nasıl dilerse öyle iş gören Allah'a bırak... Ve bekle... Telaşı terk et. İstırabı, üzüntüyü kaldır. Murat yolu kendi kendine görünür, o yola düşersin. Aç kal kimseye söyleme. Dertlerini yoksulluklarını, ıstıraplarını söz haline geçirme. Melekler bile duymasın... Derdin olursa Hakk ile konuş, O her şeye yeter. Se-falete düşersen vakur ol. Sabret. Hakk'a bile ellerini istek için kaldırma. Yalnız hamd için kaldır. Allah seni senden iyi bilir... Hakk'ta erimек dünyada budur..."<sup>26</sup>

Münir Derman bir sohbetlerinde; "*Çocukluğumdan itibaren Hakkın nasibetülfeyzlerinden istifade ettiğim, ellerini öptüğüm büyüklerimden bir nebze söyleyeceğim*" diyerek manen istifade ettiği hocalarından bazılarının isimlerini saymıştır. Bu kişiler: Trabzon'da Ömer İnan Efendi, Eleşkirt'te Ömer Efendi, İstanbul'da Zihni Efendi, Trabzon'da Haçkalı Hoca, Riyad'da Mennan Hz'leri, Cezayir'de Ebu Dehir Hz'leri, Cizre'de Ebu Ferda Hz'leridir.<sup>27</sup>

### c) Eğitim Hayatı

Münir Derman ilk ve ortaokulu Trabzon'da, Liseyi de Trabzon Erkek Lisesi'nde okumuş<sup>28</sup> ve liseyi birincilikle bitirmiştir.

1927 Maarif vekili Necati Bey zamanında Avrupa'ya eğitim için öğrenci gönderilecektir. Çeşitli liselerden mezun olanlar arasında, "Avrupa Konkuru"<sup>29</sup> adı altında sınavlar düzenlenir. Fransa'ya ve Almanya'ya öğrenci gönderilir. Münir Derman da bu seçilmiş

<sup>25</sup> Aynı sohbet ses kaydı

<sup>26</sup> Age, s.6.

<sup>27</sup> Talebesi Hüseyin Kanyılmaz'dan alınan ses kasetlerinden dinlenerek yazılmıştır. Kasetin üzerinde "Sanatoryum Sohbeti" yazıyor ancak Almanya'da yaptığı bir sohbet.

<sup>28</sup> Trabzon Erkek Lisesi İdman Yurdu Hüviyet Varakası

<sup>29</sup> Kansu, Şarman, *Türk Promethe'ler: Cumhuriyetin Öğrencileri Avrupa'da (1925-1945)*, s. 1-4

öğrencilerden biri olarak Fransa'ya gönderilen grupta yer alıyordu.<sup>30</sup> Liseyi bitirdikten sonra devletin açtığı burs sınavına katılır. Hatta bu sınavla ilgili önemli bir hatırasından “*Büyük Adam*”<sup>31</sup> başlığıyla yazdığı bir makalede bahsetmiştir. Sınavda Gazi Mustafa Kemal Paşa ile Napolyon hakkında bir soru da vardır. Soruda “*Napolyon kimdir? Atatürk kimdir?*” diye bir kıyaslama yapılması istenir. Bu soruya Münir Derman şu şekilde cevap verir: “*Mustafa Kemal Paşa büyük bir asker. Napolyon da büyük bir asker. Aralarında zaman mekân farkı var. İkinin de kendilerine mahsus üstün tarafları var.*” “*Bir mukayese yapar mısın?*” diye sorduklarında ise, “*Atatürk imparatorluğu cumhuriyet yaptı, Napolyon ise cumhuriyeti imparatorluk yaptı.*” şeklinde cevap vermiştir. Sınavda bulunan Mustafa Kemal, bu cevabı çok beğenmiş, elini arkadan omuzuna atmış ve onu sıkıca kendisine doğru çekmiştir.<sup>32</sup> O sınavda Fransa'ya gönderilmek üzere sekiz öğrenciyi Atatürk bizzat seçmiştir. Münir Derman, bu devlet bursuyla tahsil hayatında önemli bir adım atarak yıllarca yurtdışında okuma imkânı bulmuştur.

Türk öğrenciler öncelikle dil öğrenmek amacıyla Dijon'da Lycee Carnot'a<sup>33</sup> kaydedilmişlerdir. Orada “Maison de le Patronage” adında bir yurttan kaldığından sohbetlerinde bahsetmiştir.<sup>34</sup> Fransa'da aynı dönemde birlikte gittiği öğrenciler arasında Türk edebiyatının ünlü isimlerinden, Trabzon Lisesi'nden de arkadaşı, aynı zamanda akrabası olan Sabahattin Eyüboğlu da bulunmaktadır. Münir Derman, Lyon Üniversitesi'ne kayıt olarak, yedi yıllık devlet bursunun üç yılında Psikoloji Bölümü'nü bitirmiş, daha sonra Felsefe Bölümü'nü

<sup>30</sup> Akçura, Yusuf, Türk Yılı 1928. s. 128-129

<http://acikerisim.tbmm.gov.tr:8080/xmlui/handle/11543/508> (7.09.2016 tarihinde alınmıştır)

<sup>31</sup> “*Büyük Adam*” başlıklı bu makale Münir Derman'ın talebesi Hüseyin Ayırgan tarafından şahsıma Eylül 2013 tarihinde verilmiştir. Aynı makalenin yayınlanması ile ilgili olarak talebelerinden Hüseyin Kanyılmaz şahit olduğu bir olaydan bahsetmiştir. Şöyle ki, Münir Derman bu makaleyi yazdıktan sonra talebesi Hüseyin Kanyılmaz aracılığıyla Kültür Bakanlığı'na göndermiş, Kültür Bakanlığı'nın dergisinde yayınlanmış, yayımlandıktan sonra makale ile ilgili kendisine bir ücret gönderilmiş ancak Münir Derman bu ücreti kabul etmeyerek geri göndermiştir.

<sup>32</sup> Ahuzer, Deniz, *Münir Derman'ın Hayatı ve Kişiliği*, Basılmamış Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2000, s. 2.

<sup>33</sup> Lycee Carnot internet sitesi: <http://lyc21-carnot.ac-dijon.fr/>

<sup>34</sup> Münir Derman Sohbeti Kayıt No: 7.

tamamlamış, ardından orada Tıp Fakültesi'ne kaydolmuştur.<sup>35</sup> Tıp Fakültesi'nin de dördüncü sınıfına geçtiğinde aynı anda okuduğu Mısır'da bulunan Câmî'u'l-Ezher'den de mezun olarak, Türkiye'ye dönmüş, tıbbiyenin son sınıfını da İstanbul'da bitirmiştir.

Bir sohbetinde eğitim hayatından kısaca şöyle bahsetmektedir:

1927'de devlet bizi Avrupa'ya gönderdi. Atatürk zamanında ilk Avrupa'ya giden talebeleriz biz. Enver Ziya, Sabahattin, Rahmi, Sabri Esat, Bekir, ben, Bahti. Biz Lyon'a gittik. Lyon'da Lycée de Carnot'ta Fransızca öğrenecektik. Ben lisan biliyordum. Bir ay kaldım orada, Lyon'a gittik. Lyon'da fakülteye kaydedildim. Üç senede psikolojiyi bitirdim. Yedi sene kalacaktık orada. Ondan sonra felsefeyi bitirdim. Tıbbiyeye yazıldım orada. Aynı zamanda Mısır'da ilahiyata kaydedildim. Altı ay orada, üç ay orada, dört ay orada, beş ay orada. Tıbbiye dördüncü sınıfa geçtim. Câmî'u'l-Ezher'den mezun oldum. Geldim İstanbul'a. (1934) Üniversite inkılabı olmuş. O zaman Profesör Şekip Bey'in yanına bizi muavin verdiler Sabri Esat'la. Tıbbiyenin son sınıfını da burada bitirdim. Aynı zamanda hem hocalık yaptım, Yüksek Muallim'de, Üniversite'de lisan rektörlüğü yaptım, ondan sonra Ankara'ya naklettiler.<sup>36</sup>

Münir Derman, 1927'de gittiği Fransa'dan yedi yıl sonra 1934 yılında Türkiye'ye dönmüştür. 1933 yılında Üniversite İnkılâbı yapılmış ve üniversitelerde birtakım değişiklikler olmuştur. Bu sebeple, tıbbiyenin dördüncü sınıfından itibaren eğitimine İstanbul Dâr'ul-Fünûn'da (İstanbul Tıp Fakültesi)<sup>37</sup> devam etmiştir. Yukarıdaki ifadelerinde ismi geçen Profesör Şekip Bey, Türk aydınlanmasının önemli isimlerinden Mustafa Şekip Tunç'tur. 1933 Üniversite reformuyla birlikte İstanbul Üniversitesi adını alan Darülfünûn'da Edebiyat Fakültesi Ruhیات ve Tarih-i Felsefe Müderrisliği görevini yapan Mustafa Şekip Tunç, Cumhuriyetin İlk Yıllarında görevine İstanbul

<sup>35</sup> Aynı kayıt.

<sup>36</sup> Münir Derman Sohbeti Kayıt No: 7.

<sup>37</sup> Müfit, Ekdal, *Tıbhâne'den Nümuneye*, <http://haydarpasanumune.gov.tr/Hastanelcerik.aspx?p=6c798471-23e3-4574-afc5-cae8c3fe6635> İndirilme tarihi: 12 Ocak 2016

Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji (Ruhiyat) ve Terbiye Ordinaryüs Profesörü ünvanıyla devam etmiştir.<sup>38</sup> Türkiye’de psikoloji ilminin bilinmesinde büyük bir rol üstlenmiş önemli bir Türk düşünüdür. Sadece İstanbul Üniversitesinde ve diğer öğretim kurumlarında verdiği psikoloji dersleriyle değil, bu alanda Türkçeye kazandırmış olduğu kıymetli tercüme ve oldukça orijinal telif eserleri ile adeta Türkiye’de psikoloji biliminin kuruluşuna öncülük etmiştir. Türkiye’de Ruhiyat müderrisi (psikoloji hocası) olarak bilinmekle birlikte, felsefe alanında yaptığı hatırı sayılır miktardaki tercüme ve telif eserleriyle, aynı zamanda önemli bir felsefecidir.<sup>39</sup> Münir Derman da Fransa Lyon Üniversitesi’nde hem Psikoloji hem de Felsefe alanında eğitimini tamamlayıp Türkiye’ye döndükten sonra Fransa’da kendisi gibi felsefe tahsili yapmış olan Sabri Esat Siyavuşgil ile birlikte Profesör Mustafa Şekip Tunç’un yanına muavin olarak atanmıştır. Bu görevini devam ettirirken Tıp tahsiline de İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde devam etmiştir. Böylesine alanında kıymetli bir şahsın yanında çalışmanın kendisine ilmî açıdan çok büyük katkıları olmuştur.

Kendisinin tıp alanında aldığı eğitime baktığımızda, bulunduğu dönemin hem Türkiye, hem de dünya çapında kendi alanlarında en başarılı şahsiyetlerden çok kaliteli bir eğitim aldığını görüyoruz. Münir Derman’ın sohbetlerini dinlediğimizde ise, 1 Ağustos 1933’te “*Üniversite Reformu*” ile Tıp Fakültesi I. Cerrahi Kliniği direktörlüğüne uluslararası üne sahip Alman cerrahı Ord. Prof. Dr. Rudolf Nissen’in<sup>40</sup> tayin edildiğini ve aynı dönemde Prof. Dr. Şinasi Hakkı Erel, Ord. Prof. Dr. Kazım İsmail Gürkan ve Dr. Fahri Arel’in de doçent olarak görev yaptığını öğreniyoruz.

<sup>38</sup> Batır, Betül, Cumhuriyetin İlk Yıllarında Mustafa Şekip Tunç’un Bilim Ve Aydın Tanımı, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı: 11, (2009-1), 63-79.

<sup>39</sup> Horozcu, Ümit, Darülfünun İlahiyat Fakültesindeki Psikoloji Çalışmaları: Mustafa Şekip Tunç Örneği, *Dârülfünun İlahiyat Sempozyumu Tebliğleri 18-19 Kasım 2009*, İstanbul 2010, s. 399-403

<sup>40</sup> Bkz. Ertuğrul, Göksoy, Rudolf Nissen: Cerrahpaşa Cerrahi Kliniği’ndeki çalışmaları ve Türk Cerrahisine katkıları, *Ulusal Cerrahi Dergisi*, Yıl: 2006, c. 22, Sayı: 2, s. 85-91; Fults DW, Taussky P. The life of Rudolf Nissen: advancing surgery through science and principle. *World J Surg.* 2011 Jun; 35(6):1402-8. doi: 10.1007/s00268-011-1047-1. *U.S. National Library of Medicine* <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/21424871> See comment in PubMed Commons below

Prof. Dr. Derviş Manizade o dönemi şöyle anlatmaktadır:

Ben bugün o günkü Cerrahi kliniğinde, yer, alet, imkân ve personel yetersizliklerine rağmen, yapılanları ve başarılanları düşündükçe, o günün hoca ve asistanlarının manevi gücünü hayranlıkla hatırlıyor ve saygı duyuyorum. Bina eski ve uygunsuz, malzeme ve personel eksik, arşiv yetersizdi. Fakat buna rağmen itiraf etmeliyim ki, 1937’de Cerrahpaşa’ya geldiğim zaman burada mükemmel uygulanan bir cerrahi ekolü bulmuştum. Bu ekolün oluşumu, merhum Burhanettin Toker ile başlamış, Nissen ile doruğuna erişmişti. Cerrahpaşa Cerrahi Servisi kısa zamanda ün salmaya başlamıştı. Burhaneddin Toker yolu ile getirilen Alman ekolüne, Prof. Nissen tarafında getirilen Berlin ekolü ve o sırada Haseki’den gelen Fahri Arel ile de İsviçre cerrahi ekolü eklendi.<sup>41</sup>

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere, Münir Derman, İstanbul Tıp Fakültesi’nde cerrahi alanında dönemin en ünlü tıp ekollerinden Alman, Berlin ve İsviçre ekollerini öğrenmiştir. Aynı zamanda tıp eğitimine Fransa’da başlamış olması Fransız ekolüne de aşinalık sağlamış ve tüm bu farklı ekolleri sentezleyip doktor olarak başarıyla uygulama imkânı bulmuştur. Nitekim o, yaptığı çok önemli ameliyatlarla hem Türkiye hem de dünyada gündem konusu olmuştur. Bu başarılarında aldığı kaliteli eğitimin rolü yadsınamaz.

Münir Derman eğitim hayatından bahsederken tıbbiyede okuduğu dönemde yaşadığı bir hatırasından bahseder.

Haseki’de son sınıftaydım, Kemal Bey’in yanında. Profesör Nissen geldi oraya, bir de imtihan var. Profesör Zulman geldi, kulak burun mütehassısı. İmtihandan sonra Kazım İsmail Bey, onlar o zaman doçenttiler. Hakkı Şinasi Paşa’nın oğlu. Ondan sonra Ziya Konuralp. Onların üçü sınıf arkadaşıdır. Tekkelerden Mekkelerden falan bahsederken, bu eski Rufai şişlerinden bahsettiler. Bunlarda nasıldı, masıldı falan dediler. Kemal Bey ve Kazım İsmail Bey de biliyorlardı, beni çağırdılar. Dedi “bu odada bir şey”. Getirdiler büyük bir şiş. Bakıyorlar, buradan soktuk, buradan çıkardık onu. Herman şaşırdı. Röntgenle gittiler baktılar oraya. Ondan sonra çıkardık bir şey yok. Herman Almanca “kafam tutuldu” dedi. Şiş buradan sokuyor, buradan çıkarı-

<sup>41</sup> Ertuğrul, Göksoy, Ord. Prof. Dr. A. Burhaneddin Toker: Türk Cerrahisine Katkıları, *Ulusal Cerrahi Dergisi*, yıl: 2005, c. 21, sayı: 2, s. 102-111

yor. Ama, hayret! Hayatta! Röntgenle bakıyorlar. Hakikat. Nasıl olur? dedi. Ben de bilmiyorum dedim.<sup>42</sup>

Yukarıdaki hatırasında ismi geçen şahısların hepsi Türkiye'nin tıp alanında önde gelen mümtaz şahsiyetleridir.

Mazhar Osman, 1935-1940 yılları arasında Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Merkezi'nde Baştabip olarak hizmet etmiştir. Ayrıca İstanbul Üniversitesi Psikiyatri Kliniğinde görev yaptığını ve bu yıllarda kendisinin de hocası olduğunu ifade etmiştir. Mazhar Osman'ı insan olarak çok sevdiğini söylemiş, çok yardımsever ve dürüst olduğunu vurgulamış ve bazı hatıralarını anlatmıştır.

Münir Derman, İstanbul Tıp'ta öğrenciyken, aynı zamanda Ankara Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde, Fransızca ve Psikoloji dersleri vermiş, hem çalışmış hem de okumuştur. Babası 1925 senesinde, Münir Derman 16 yaşındayken vefat ettiği için, gençlik dönemlerinde maddi sıkıntılarla imtihan olmuş, okumak için geceleri sabaha kadar gazete kâğıtlarından kese kâğıdı yapıp satarak okul masraflarını karşılamaya çalışmıştır.<sup>43</sup>

Kendisi 4 fakülteyi, Fransa Lyon Üniversitesi Psikoloji ve Felsefe Bölümleri, İstanbul Tıp Fakültesi ve Câmî'u'l-Ezher Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni başarıyla bitirmiştir.

Bir sohbetlerinde, *"Ben beş, altı lisan bilirim. Rusça da dâhil, Almanca, Fransızca. Bizim lisanımız gibi güzel bir lisan yoktur."* der. Bildiği diller, Fransızca, Arapça, Almanca, Farsça, İngilizce ve Rusça'dır. Bu dillerin kültür ve edebiyatları hakkında derin bilgi sahibidir. Fransızca ve Almanca olarak yazmış olduğu makaleler bulunmaktadır.<sup>44</sup> Türkçeyi ve Fransızcayı, zengin nüanslarıyla, titizlikle kullanırdı. Bu alanda, özellikle kişisel çabalarıyla oluşturduğu bilgisini kuvvetli hafızasının da yardımıyla her an canlı tutup, geliştirmiştir. Yabancı dillerin yanı sıra, bilhassa Fizik, Kimya, Matematik gibi fen bilimlerinde, Astronomi alanlarında da son derecede bilgilidir.

<sup>42</sup> Münir, Derman, Sohbeti, dakika 9.

<sup>43</sup> Özel Görüşme: Kızı Aşşin Derman, Kasım 2015.

<sup>44</sup> Talebesi Hüseyin Kanyılmaz tarafından şahsımıza verilen Münir Derman, *Influence Meteorologique sur le fonctionnement de l'organisme*, Payot, Paris, 1940 adlı bir makalesi bulunmaktadır.

#### d) Evliliği

Münir Derman, İstanbul'da müfettiş olan dayısı Raşit Feridun'un kızı Cahide ile evlenir. Cahide Tüzün, 1916 Kelkit doğumludur. 1942'de Bozüyük'te Ayşin isminde bir kızları dünyaya gelir. Ayşin Hanım liseyi, İstanbul'da bulunan Özel Notre Damme de Sion Koleji'nde yatılı olarak okumuştur. Münir Derman'ın kızı Ayşin Hanım'ın ilk evliliğinden Gülbânu adında bir kızı, ikinci evliliğinden de Feryâl ve İsrâ adında iki kızı vardır. Münir Derman, eşi ile ilgili olarak *"Çileli insanların manevi yönleri kuvvetli olur. Yengenizde çok çileli birisidir. Onun için o evliya bir kadındır. Yengenize hürmet edin, onun duasını alın."*<sup>45</sup> demiştir. Eşi ile ilgili: *"Senelerce benim dertlerimle, çilelerimle, yoksulluklarımla arkadaş oldu. Bir (of) dememiştir. Hak ondan razı olsun. Tam manasıyla bir hatun'dur. Allah'ım eksik etmesin."*<sup>46</sup> diyerek eşine olan saygı ve sevgisini belirtmiştir.

#### e) Sporcu Kimliği

Münir Derman, Trabzon Erkek Lisesi'nde Uzakdoğu sporları ile yakından ilgilenmeye başlamış ve okulun spor kulübünde yer almıştır.<sup>47</sup> Fransa'ya gittikten sonra da bu ilgisini devam ettirmiş, okuduğu dönemlerde içindeki enerjiyi boşaltabilmek ve boş vakitlerini değerlendirmek için Japonlara ait bir Judo kulübüne üye olmuştur. 1927-1931 yılları arasında Franco Japonais adlı Japonların açmış oldukları judo ve karate kulübünde siyah kuşak olarak diploma almıştır.<sup>48</sup> Kendisi Avrupa'da siyah kuşak alan ilk kişidir.<sup>49</sup> Münir Derman, bu okulu birincilikle bitirdiği için Japonlar tarafından ödüllendirilmiş ve Judo hocası Takai Samonaki tarafından Japonya'ya judo

<sup>45</sup> Kılıçaslan, Evliyaullahtan Doktor Münir Derman, s. 104.

<sup>46</sup> Talebelerinden Yaşar Koçhisarlı'ya yazdığı 06.02.1974 tarihli bir mektubundan alınmıştır.

<sup>47</sup> Trabzon Erkek Lisesi İdman Yurdu Hüviyet Varakası (Bu kimlik belgesi Prof. Atilla Murathan tarafından verilmiştir).

<sup>48</sup> Club Judo-Karate Franco Japonais Diploma No: 217 (Diploması araştırmacı yazar Erol Elmas tarafından verilmiştir).

<sup>49</sup> Kendisi ile ilgili iş değişikliği amacıyla yazdığı kısa özgeçmiş ve Club Judo-Karate Franco Japonais Diploma No: 217'de en altta bu bilgi yazılmıştır. (Bu mektup torunu Esra Balcıoğlu tarafından verilmiştir).

öğretmenliği yapması için davet edilmiştir. Ancak kendisi Japonya'ya gitmemiştir. 1969 yılında Tokyo Kodokan Enstitüsü jüri heyeti şeref ve liyakat vesilesi olarak, enstitülerinde kırkıncı yılını doldurması vesilesiyle “Yedi Dan’lık”<sup>50</sup> payesini vermiştir.<sup>51</sup> Münir Derman, judoyu hiçbir zaman hayatından çıkarmamış<sup>52</sup>, en yoğun olduğu zamanlarda bile Eskişehir’de fahri olarak judo hocalığı yapmış, pek çok gencin yetiştirilmesine vesile olmuştur. Kendisi Eskişehir’de polislere de judo eğitimi vermiştir.<sup>53</sup> Altmış iki yaşında Eskişehir’de Judo Kulübü’nde önüne gelen her genci yendiği gibi kulübün judo öğretmeni dördüncü kuşak Fransız ‘Aikido’ oyunu ile yere vururken, fotoğrafçı Haşmet İnönütepe fotoğrafını çekmiş, Günaydın Gazetesi’nde yayınlanmıştır. Bu olay, *“Altmış iki yaşındaki, Eskişehirli Doktor judocu bütün rakiplerini yeniyor.”* başlığı ile verilir.<sup>54</sup>

Münir Derman’ın hem judo gibi çok disiplin gerektiren bir sporu, profesyonel bir şekilde, en üst seviyede uygulaması bedensel açıdan önemli olsa da, halvet, çile ve riyazet gibi büyük bir disiplin gerektiren ruhi ve manevi gelişimine katkı sağlayacak bu tür tasavvufi uygulamalarla hem madde hem de mânâ boyutunu daha çok genç yaştan terbiye edebilmiştir. Judo’da çok ağır şartlarda antrenman yaparak ve sınavlardan geçerek “yedinci kuşak dan” olabilmıştır. Bu disiplin, özveri, çalışkanlık, tasavvuf terbiyesinde kendisine yol gösterdiği gibi, hayatın diğer alanlarında da başarısına sebep olmuştur. Kendisinden bahsederken, *“Karakterim disiplini sever, amirlerime itaatten daha büyük zevk duyacak mahiyettedir.”*<sup>55</sup> demiştir.

<sup>50</sup> Judo’da “DAN” ifadesi ustalık belirtmektedir. Türkiye Judo Federasyonu’nun internet sitesinden judo ile ilgili detaylı bilgi alınabilir. <https://sgm.gsb.gov.tr/Public/images/SGM/Federasyon/KYU%20%20KEMER%20%20VE%20DAN%20%20USTAL.pdf>

<sup>51</sup> 15.07.1969 Tokyo Kodokan Institute Özel Şeref Payesi Mektubu (Münir Derman’a Japonya Büyükelçiliği tarafından iletilmiştir) Bu mektup torunu Esra Balcıoğlu tarafından verilmiştir.

<sup>52</sup> T.C. Türkiye Judo Federasyonu Belge ve Kimlik Kartı, s. 1-21 (Bu belge ve kimlik kartı araştırmacı yazar Erol Elmas’dan alınmıştır).

<sup>53</sup> Eskişehir Judo Dojosundan Selamlar Başlıklı Afiş ve Eskişehir’de polislere ve gençlere judo eğitimi verirken çekilmiş fotoğraflar. Bu afiş ve fotoğraflar talebesi Hüseyin Kanyılmaz’dan alınmıştır. Ayrıca, Kızı Ayşin Derman ile yapılan görüşme.

<sup>54</sup> Kılıçaslan, *Evliyaullah’tan Doktor Münir Derman*, s. 156-157.

<sup>55</sup> Münir Derman’ın bir iş başvurusu sebebiyle yazmış olduğu özgeçmişi. (Bu mektup kızı Ayşin Derman’dan alınmıştır.).

### f) Bulunduğu Görevler

Münir Derman, Kahire dönüşü, Paşa Şevki Bey'in yanına muavin olarak tayin edildiğini ve Tıp Fakültesi'nin son sınıfını da İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde tamamladığını anlatır. Kendisi Yüksek Üniversite'de okutmanlık yapar, daha sonra Ankara'ya nakil olur.

Tıp Fakültesinden tanıdığı Talal ismindeki bir arkadaşının vasıtasıyla Suudi Arabistan'a gider, birkaç yıl orada çalışır ve Suudi Kralı'nın saray doktorları arasına girer.<sup>56</sup> Suudi Arabistan'da doktor olarak bir teneke altın biriktirir. Türkiye'ye dönmeden önce Kâbe'yi ziyarete giderek orada önüne gelen fakirlere, biriktirdiği bu parayı dağıtır. Kesesinde bir miktar altını kalmış, başka bir fakire bir altın verirken, arkasından omuzuna vuran birisinin "*Hepsini ver ona!*" demesiyle kesesiyle altını verir ve yurda parasız olarak döner.<sup>57</sup>

Hükümet tabibi olarak Ağrı'nın Eleşkirt ilçesinde görevlendirilerek iki yıllık şark hizmetini tamamlar, buradan Bilecik'in Bozüyük ilçesi hükümet tabipliğine naklen tayin edilir. Bozüyük'te 1938-1945 yılları arasında yedi yıl Hükümet Tabipliği yapmıştır.<sup>58</sup>

1945'te Eskişehir Hükümet Tabipliğine tayin edilir. Bir müddet sonra da Eskişehir Devlet Hastanesi'nde, Genel Cerrah ihtisasına başlar ve Operatör Doktor olur. Kendisi İktisâdi ve Ticârî İlimler Akademisi'nin kurucularındandır. Bu üniversitede Fransızca okutman olarak görev yapmış ve Fransızca dersleri vermiştir. Eskişehir'de bulunduğu dönemde fahri olarak okullarda Fransızca ve judo öğretmenliği, ayrıca camilerde vaizlik yapmış ve bu görevleri gönüllülük esası üzerinde yürütmüştür.

1949 yılında cerrahi ihtisasını vermiş, genel cerrah olarak Eskişehir Devlet Hastanesi'nde 22 yıl operatör doktor ve klinik şefi olarak hizmet etmiştir. Kendisi genel cerrahi, batın cerrahisi ve kemik üzerinde 22 yıl çalışmış ve bu konularda uzmanlaşmıştır. Altı binden

<sup>56</sup> Elvan, Sesli, *Dr. Münir Derman'ın Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Eylül 2013, s. 7.

<sup>57</sup> Kılıçaslan, s. 59.

<sup>58</sup> T.C. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Zatişleri ve Muamelât Genel Müdürlüğü Sicil Şubesi Müdürlüğü, Münir Derman'a ait sicil karnesi. Sicil No: Dr. 3048 (Araştırmacı yazar Erol Elmas tarafından verilmiştir).

fazla ameliyat yapmıştır. Özel muayenehane açmamış, sürekli devlet hizmetinde çalışmıştır.<sup>59</sup>

1962 yılında dünyada ilk defa tamamen kopan bir bacağı ameliyatla tutturarak uluslararası tıp dünyasında ilgi çekmiştir.<sup>60</sup> Bir kamyonun ön koltuğunda genç delikanlı bacağını camdan dışarı sarkıtmış uyukluyorken, çok yakından hızlı bir şekilde geçen başka bir araç çocuğun bacağının kopmasına sebep olur.<sup>61</sup> Bacağı kopan bu çocuğu hastaneye getirirler. Çocuğun annesi can havliyle “İyi bir cerrah yok mu? Muhammed (sav) aşkına şu bacağı taksın!” diye bağırır. Bacak kopalı 2,5 saat olmasına rağmen Münir Derman “Muhammed (sav) aşkına!” ifadesini duyunca çocuğu ameliyat eder, kopan bacağı başarıyla yerine takar. Ameliyattan sonra Münir Derman çıkıp şükür secdesine kapanır. Bir sohbetinde bu olaydan da bahseden Münir Derman, çocuğun annesinin “Muhammed (sav) aşkına doktor bey çocuğumu kurtar!” demesi üzerine dualar ederek Resulullah’tan himmet istediğini ve Resulullah aşkına bu operasyonu yaptığını ifade etmiştir. 1962 yılında yapmış olduğu bu başarılı ameliyatı basında duyan Sovyetler Birliği, Amerika Sağlık Bakanlığı ve Almanya Sağlık Bakanlığı takdirname gönderir ve bu ülkelerden davet telgrafları alır. Kendisine John F. Kennedy tarafından hem takdir belgesi hem de madalya gönderilmiştir. Bu madalya ve tebrik mektupları kabrindeki depoda bulunmaktadır.<sup>62</sup> Türkiye’den o dönem yetkili makamlardan ise herhangi bir takdir mektubu gelmemesi, kendisini üzer.<sup>63</sup> Münir Derman kendisine ameliyat hakkında soru sorulduğunda, “Başarı Türk doktorluğuna aittir.” şeklinde bir cevap vererek hiçbir şekilde başarısını üzerine almamıştır.

Yaptığı bu başarılı ameliyattan cesaret alarak dört tane kopan bacağı tutturmuş, çok tehlikeli bir göğüs ameliyatında da müdahale ederek başarılı olmuş ve bu vakalar dönemin gazete ve dergilerinde yayınlanmıştır.<sup>64</sup> Benzer bir ameliyatı 1964 yılında da gerçekleştire-

<sup>59</sup> Kendisi tarafından yazılmış mektup.

<sup>60</sup> Aynı mektup.

<sup>61</sup> 2015 Kasım ayında kızı Aşşin Derman ile yapılan mülâkattan.

<sup>62</sup> 2015 Kasım ayında kızı Aşşin Derman ile yapılan mülâkattan.

<sup>63</sup> Özel Görüşme: Sabri Tandoğan, Eylül 2013.

<sup>64</sup> İş değişikliği sebebiyle yazdığı kısa özgeçmişi.

miş ve bu ameliyatı 24 Temmuz 1964 yılındaki Akşam gazetesinde İsmail Sadık'ın hazırladığı haberle belgelenmiştir.<sup>65</sup>

Hayatının her anını insanlara faydalı olmaya adanmış Münir Derman, doktorluk dışında da camilerde vaazlar vermiştir. Eskişehir'de camide vaaz verirken söylediği bir cümle kendisini daha iyi tanıtmamız açısından önemlidir. Sohbetinde şöyle söylemektedir: “*Biraz da dua edelim. Çünkü bugün üç kişinin midesi patladı, bir kişinin de bağırsağı dolandı, dört tane ameliyat yaptım. Şimdi bir bağırsağı dolanan daha var, gidip onun ameliyatını da yapacağım. Onun için çok yorgunum.*”<sup>66</sup> Bu ifadesinden de anlaşıldığı üzere, doktor olarak uzun süren ve çok ciddi ameliyatlara girdiği halde, aynı gün içinde kaç tane riskli ameliyat yapsa da tüm yorgunluğuna rağmen camideki vaaz kürsüsüne çıkarak, insanları irşad etmek için elinden gelen tüm gayreti sarf etmektedir. Tıpkı Eskişehir, Denizli<sup>67</sup> ve Almanya’da olduğu gibi Ankara’da da çeşitli camilerde vaazlar vermiş ve halkı irşad etmek için uğraşmıştır. Ankara’da uzun yıllar, Ankara’nın Altındağ ilçesinin Samanpazarı mahallesinde bulunan Selçuklu dönemine ait Arslanhane Camii (veya Ahi Şerafettin Camii)’nde vaazlar vermiştir.<sup>68</sup>

Eskişehir’deki görevinden emekli olduktan sonra, Eskişehir Ticari ve İktisadi İlimler Akademisi’nde 1965–1971 yılları arasında öğretim görevlisi olarak çalışmıştır. 8 Temmuz 1970’de Eskişehir Devlet Hastanesi Hariciye Poliklinik operatörlüğü görevinden ayrılmıştır. Bu tarihten itibaren 6 Ekim 1971 yılına kadar Eskişehir Sağlık Okulu meslek dersi öğretmenini olarak çalışmış ve buradan emekliye ayrılmıştır.<sup>69</sup>

Münir Derman, 1971 yılından sonra altmış iki yaşında Almanya’ya gitmiş, on yıl kadar Almanya’da doktorluk ve anatomi hocalığı yapmıştır. Almanya’da bulunduğu sürede resmi görevi dışındaki saatlerde camilerde vaazlar vermiş, orada çok sevilmiştir.<sup>70</sup> “*Erenler vazife verdiler. Hak müsaade etti, gurbete geldik.*”<sup>71</sup> Çile emri bitinceye kadar bu

<sup>65</sup> Akşam Gazetesi, 24 Temmuz 1964, Haber: İsmail Sadık. Fotoğraf: Eray Ünler.

<sup>66</sup> Münir Derman vaaz kaydı. No: 38.

<sup>67</sup> Kılıçaslan, Evliyaullahtan Doktor Münir Derman, s. 100.

<sup>68</sup> Aynı eser, s. 95.

<sup>69</sup> Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Genel Müdürlük Sayı: 20–2–09–791–002.

<sup>70</sup> Kılıçaslan, s. 129–130.

<sup>71</sup> Kılıçaslan, Evliyaullahtan Doktor Münir Derman, s. 219.

*devam edecek.*<sup>72</sup> demiştir. “Erenler vazife verdiler.” diyerek manevi bir sebeple görevlendirildiği, aynı zamanda Almanya’da ortaya çıkabilecek afetleri önlemek gibi bir görevi olduğu, talebelerine yazdığı mektuplardan anlaşılmaktadır. Hızır’la yaptığı görüşmede Hızır (a.s)’ın, “Kavmi Lût utanır bunların yanında... Ağlama! Takdiri ilahi böyle, önüne geçilmez. Beşerin felaketi yakındır. Gayretine dokunuyorsa çekil buradan âfet nöbet bekliyor hemen gelir. Ama buraya niçin geldiğini biliyorsun. Takdire bırak. Sakın bedduaaya gitme.”<sup>73</sup> sözleri bizlere manevi görevi ile ilgili bilgi vermekte ve neden vatana çok istedikleri halde bir türlü gelemediklerini açıklamaktadır.

Almanya’da bulunduğu sırada çocuklar için tesirli bir öksürük şurubu icat eder, patentini alır. *Binotal Saft* adlı ilacın patent haklarını da Alman hükümetine hediye etmiştir. Bayer firması, Münir Derman’ın da çizgi roman şeklinde resmedildiği çocuklara yönelik ilacın hikâyesini anlatan bir broşür hazırlamıştır.<sup>74</sup> Bu ilaç çok başarılı olmuş, hâlâ dünyanın pek çok ülkesinde satılmaktadır. Ancak kendisi ilacın patenti gereği alması gerektiği halde hiçbir maddi hak vs. talep etmemiştir.<sup>75</sup>

#### g) Son Yılları ve Vefatı

Almanya’da uzun yıllar yaşadktan sonra yurda döner. Hem kendisinin hem de talebelerinin o döneme ilişkin mektupları incelendiğinde Türkiye’ye dönüş tarihlerinin 1983 yılı olduğu ortaya çıkmaktadır.<sup>76</sup>

Kendisi hiç bir maddi servete sahip değildi. Almanya’dan döndükten sonra son yıllarını Ankara’da Hanecioğlu Oteli’nde geçirdi. Kendisinin evi yoktu. Eşi ile birlikte yalnız başına, eski tanıdığı dostlarıyla yetindi. Kendisini otele ziyarete gelenlerle yakından ilgilenir, sohbet eder, yazmış olduğu yeni notlarından pasajlar okurdu. Etrafında fazla insan toplamamıştır. İnsanlar da kendisine pek yaklaşmamıştır.

<sup>72</sup> Aynı eser, s. 213.

<sup>73</sup> Almanya İdstein’den yazdığı 01.01.1974 (9 Muharrem Cuma) tarihli mektuptan alınmıştır.

<sup>74</sup> Binotal Saft Broşürü (Kızı Ayşin Derman tarafından verilmiştir).

<sup>75</sup> Özel Görüşme: Kızı Ayşin Derman, Kasım 2015.

<sup>76</sup> Kılıçaslan, s. 29.

Kimseyi kovmamış ancak istemediği ziyaretçileri manen uzaklaştırmıştır. Yanına abdestsiz olanları almamıştır. Abdestsiz olanlar anlaşılmaz bir şekilde daha gelmeden engellenir, karşısına çıkamazlardı.

Hiçbir zaman kerametini açığa vurmak istemezdi ancak ara sıra çevresindekilere özellikle son zamanlarında bu yönüyle de görünürdü. Anlayanlar olursa, *'Ben doktorum bunları bilirim, okudum öğrendim, kitaplarda yazar'* diyerek kapatmaya çalışırdı.

Hayatını çileler ve ağır riyazetlerle, dertler ve büyük sıkıntılar içinde geçiren Münir Derman, insanlardan uzak, sade bir kul olarak yaşamış ve öyle de vefat etmiştir. Genellikle camilerdeki vaazlarından ve doktorluğundan tanıyan ve sevenler ilminden istifade etmeye çalışmışlardır.<sup>77</sup> Münir Derman adetâ manevi yönünü göremeyenlerin yanına yaklaşır, kendisini görebilenlerin yanına yaklaşmazdı.<sup>78</sup> Bu şekilde kendini gizlerdi.

Ankara'da Ulucanlar'da Hanecioğlu Otelinde uzun yıllar kalmış, ancak ağır rahatsızlığı ortaya çıkınca son zamanlarını -iki buçuk sene- akciğer kanseri sebebiyle Ankara'da Sanatoryum Hastanesi'nde geçirmiştir.

Vasiyetlerinde *'Dünyaya garip geldim, garip gitmem lazım. Garibin yeri tenhadadır'* ifadesiyle sessiz bir köy kabristanına gömülmek istediğini özellikle belirtmiştir. Son iki yılını geçirdiği ve tedavi edildiği Sanatoryum Hastanesi'nde 2 Aralık 1989 Cumartesi günü, saat 15.00'te vefat etmiştir. 3 Aralık 1989 Pazar günü Ankara'nın kuzeybatısında yaklaşık 15 kilometre mesafedeki Abalı Baba türbesinin olduğu Memlik Köyünde toprağa verilmiştir.<sup>79</sup> Münir Derman, tüm hayatını insanlara hizmete adanmış, bir ânını dâhi boş geçirmeyen bir şahsiyet olarak yaşamış ve geride önemli eserler bırakarak âlem-i bekâya irtihal etmiştir.

Kendisi tarikat kurmamıştır. Günümüz dergâh, tekke gibi yapılanmalarına rağbet etmemiş, talebe, mürit, şeyh isimleri altında etrafına kalabalık insan yığınları toplamamış, şeyh iddiasında bulunup,

<sup>77</sup> <http://www.facebook.com/dr.munir.derman#/dr.munir.derman?sk=info>

<sup>78</sup> Demir, Sıddık, *Ankara'nın Gönlül Erleri*, Kuğu Kitap, Ankara, 2014.

<sup>79</sup> Derman, Münir, *Allah Dostu Der Ki... Yazılmamış Sırların İlki Yazılacak Sırların Sonu*, c. 5, Ankara 2010, s. 292.

dış görüntüyle etrafındakileri kandıranları ise sürekli eleştirmiş, insanları bu tür dini ve tasavvufu sömürenlere karşı uyanık olmaya davet etmiştir. Din kisvesi altında, sarıklı cübbeli ortalıkta dolaşanları eleştirmiş, dışınızla değil içinizle görünün diyerek talebelerine tavsiyede bulunmuştur.

Çeşitli akımlara bölünmüş, anarşiyle aslını kaybeden tarikat kamp-larına ayrılmış, özü sevgiden uzak, birlikten kopmuş insanları gördükçe çok üzüldüğü, memleketin selameti için sürekli dua ettiği talebeleri tarafından görülmüştür. Kendisi yurtdışında ve yurtiçinde yaşadığı şehirlerde camilerde vaazlar vererek ve doktor olarak kendisini tanıyanları irşat etmek için uğraşmış, kendisinden manen faydalanmak isteyenleri ise reddetmemiş, mümkün olduğunca yardımcı olmuştur.<sup>80</sup>

## 2) Eserleri

Yazdığı eserlerin okunması, düşünülmesi ve sahip çıkılmasını talebelerine söylemiştir. ‘*Elinizde bulunan kitaptaki bahisleri çokça okuyun. Anlamaya çalışın. Düşünün. İçinde gizli çok şeyler vardır. Cümleler üzerinde durun. 10 sayfalık kitap içinde 170 ciltlik kitap gizlidir. Çok rica ederim, okuyun, düşünün... Bu yazıları da kaybetmeyin. Yazık olur. Bir deftere kaydedin*’ diye uyarıda bulunmuştur.<sup>81</sup>

Münir Derman gerek sohbetlerinde gerekse yazılarında kendine has üslubuyla dikkat çekmektedir. Eserleri başka kitaplardan derleme değildir. Yazıları önceleri *İslam Dergisi*’nde yayınlanmıştır; bu dergideki yazılarında okurlardan kendisine ulaşan ve çoğunlukla manevi inceliklere dair soruları da cevaplandırdığı bilinmektedir. Daha sonra “*Allah Dostu Der Ki*” başlığı ile yayınlanan notlarını titizlikle hazırlamış; yanlışsız olması için dikkatle yazdırmışlardır.

Münir Derman’ın eserlerinde tasavvufun tefekkürî yönüyle ilgilendiği, genelde vahdet-i vücud anlayışı çerçevesinde yorumlar yap-

<sup>80</sup> Derman, Münir, *Allah Dostu Der Ki... Yazılmamış Sırların İlki Yazılacak Sırların Sonu*, c. 5, Ankara 2010, s. 290.

<sup>81</sup> Derman, Münir, *Allah Dostu Der Ki... Yazılmamış Sırların İlki Yazılacak Sırların Sonu*, c. 2, s. 239.

tığı görülecektir. Şeriat çizgisindeki tasavvuf düşüncesini anlatmayı hedeflememiştir. Zâhir mânâdan çok işâri yorumlara yer vermiştir.

Kendisinin hâlihazırda basılmış eserlerinin hepsinin isminin '*Allah Dostu Der Ki...*' şeklinde başlıyor olması, akademik açıdan yaptığımız alıntılarda ve içeriğin incelenmesi sırasında bir karışıklığa meydan veriyor olabilir. Aynı zamanda kitaplar talebelerinin kendi gayretleriyle bastırıldığı için, çoğunda yayınevi, basım tarihi ve yeri gibi bilgiler bulunmamaktadır.

Çıkmış eserleri dokuz kitaptan ibarettir. Bunlar sırasıyla: *Allah Dostu Der Ki... Su Cilt 1, Allah Dostu Der Ki... Su Cilt 2, Allah Dostu Der Ki... Su Cilt 3, Allah Dostu Der Ki, Allah Dostu Der Ki... Yazılmamış Sırların İlki Yazılacak Sırların Sonu, Allah Dostu Der Ki... Yazılmamış Sırların İlki Yazılacak Sırların Sonu Cilt 2, Allah Dostu Der Ki... Yazılmamış Sırların İlki Yazılacak Sırların Sonu Cilt 3, Allah Dostu Der Ki... Yazılmamış Sırların İlki Yazılacak Sırların Sonu Cilt 4, Allah Dostu Der Ki... Yazılmamış Sırların İlki Yazılacak Sırların Sonu Cilt 5, Kenz'ül Hakika, İslamiyette Kaza ve Kader İnanması*'dır. Tercüme Eseri ise *Muhiddin-i Arabi Hazretlerinin Müslümanlara Nasihatleri* kitabıdır. Bu kitabı Abdullah Toprak ile birlikte tercüme etmişlerdir. Bunun yanı sıra Tıbbî Makaleleri<sup>82</sup>, çeşitli gazete ve dergilerde yazdığı makaleleri bulunmaktadır.

Basılmamış Eserleri arasında en önemlisi '*Kur'an-ı Kerim Meâli, İcazî Tefsiri, Ledünnî Tefsiri 11 cilt*.' Bu eseri, 50 sene çalışma sonucu yazmıştır. Bu ledünnî sırlardan bahseden çalışması maalesef kayıptır. Bu tefsirle ilgili bir sohbetlerinde, "*Kitapta reklamını yaptım ama nasıl bastıracağım? Öteki tefsirler bundan 300, 400, 500, 1000 sene öncesine dayanıyor. Ben bugün aya gidiyorum. Benim bilgimle onlar anlayamazlar. Onlar bilmiyorlar, ben atomu adam akıllı biliyorum, onlar seziyorlar. Ben kimya biliyorum, onlar bilmiyor.*"<sup>83</sup> demiş, 15,000 sayfa oldu-

<sup>82</sup> Talebesi Hüseyin Kanyılmaz tarafından şahsımıza verilen Münir Derman, *Kan Gruplarının Karakter ve Bünyevî Hastalıklara göre Orijinal Bir Etüdü*, Bozüyük Basımevi, 1947 adlı bir makalesi bulunmaktadır.

Bu makalenin yanı sıra kütüphanelerde bulunduğu görülen ancak ulaşamadığımız diğer bir makalesi ise,

Rektum ve Sigmoidde Nadir Görülen İki Yabancı Cisim' *İstanbul Çocuk Hastanesi Tıp Bülteni*, İstanbul, (1), 00.01.1968, 182-.

<sup>83</sup> Münir Derman sohbet kaydı.

ğunu da belirtmiştir. Bu durumda tefsirinin her cildi ortalama 1300 sayfa olmalıdır.

Bu ledünnî tefsirin önceden yazılmış tefsirlerden farklı olarak bulunduğumuz çağın bilgileri ve bilimsel gerçekliklerini göz önüne alarak ayetleri açıkladığını ve bu devrin insanına hitab edecek önemli bir eser olduğunu ifade etmiştir. “Kuran’ı Kerim’de her cümlemin bir icazı vardır. 7 türlü manası vardır. Bir mânâlar vardır, doğrudan doğruya iskelet mânâsıdır. Diğer mânâları bâtinî, zevkî, sırrî mânâlarıdır. Sır, insanın tahammül hududuna inmemiş şeylerdir. Şariat insanın tahammül hududundan hariç olan şeylere karışmaması için kurulmuş zincirdir. Karıştırmayacaksın onları.” diyerek Kuran’ı Kerim’deki farklı mânâ boyutlarından bahsetmiştir.

Münir Derman, yazdığı kitapların yanı sıra hayatı boyunca pek çok farklı dergide yazılar yazmıştır. Bunlardan bir kısmı İslami konularda, bir kısmı da felsefe, psikoloji ve tıp alanlarındadır. Makale yazdığı dergiler; “*Işık*”, “*Hamle: Edebiyatta, Sanatta, Fikirde, İlimde*” (1940), “*İslam Dergisi*” “*İslam Âlemi*”, “*Yücel: Aylık Sanat ve Fikir Mecmuası*” (1960 İstanbul), “*İşte Sanat Edebiyat*” ve “*Toprak*” dergileridir. *Bozüyük Gazetesi*’nde çeşitli yazılar kaleme aldığını da görmekteyiz.<sup>84</sup>

“Su” kitabı ile ilgili cilt 1 ve 2’yi birleştirerek cilt 3 adı altında bastırmış ve en çok da cilt 3’ü okuyucularına tavsiye etmiştir. Yazılarında sürekli manevi sırlardan üstü kapalı olarak bahseden Münir Derman, sırların detaylarını açıklamasa da söylemek istediklerini paragraf aralarına saklayarak veya bir sonraki paragrafta farklı bir şekilde açıklama yaparak okuyuculara bilgileri aktarmaya çalışmaktadır. Bu sebeple eserlerini iyi anlamak için dikkatli, tefekkür ederek ve sık sık okumak gerekmektedir. Kimi zaman ilk okuyuşta anlaşılmayan bir ifade zaman içinde birkaç kez okunduğunda anlaşılmaktadır.

### Allah Dostu Der ki... Su Cilt 1

64 sayfa olan Cilt 1 ile ilgili Münir Derman şöyle söyler:

Bu kitabı hor görme... Su işte, biliyoruz deme... Hocanın yolu bir

<sup>84</sup> Bu dergilerde ve gazetelerde yayınlanmış olan makalelerinden bir bölümü talebelerinden Hüseyin Ayrgan, Hüseyin Kanyılmaz ve Atilla Murathan’dan temin edilmiştir.

gün deniz kenarına düşmüş. İki avucunu doldurup ağzına götürmüş. Tuzlu, içilemez olduğunu görünce, oradan uzaklaşmış. Biraz ileride mütevazı bir çeşmeye rastlamış. Hemen çanağı doldurup kana kana içtikten sonra, denize dönerek: -Boşuna kabarma demiş. Su dediğin işte böyle olur... Bu “Su” da bir damla sudur amma... amması var. Hele sabret, dikkatle oku.<sup>85</sup>

diyerek, aslında kısa gibi görünen bu mütevazı kitabın içeriği ile ilgili okuyucuyu kinayeli bir şekilde bilgi vermekte ve kanaatimizce çok kapsamlı gibi görünen kitapların kimi zaman insanın susuzluğunu gideremeyeceğini, ancak gönül pınarından süzülen cümlelerin insanın ruhundaki susuzluğu gidereceğini ve kalbindeki boşluğu dolduracağını ifade etmektedir.

‘Su’ kitabı için, *‘Biz bu kitapta coşkun gönülleri olan, secdeye başını koyan, kalbindeki çarpan Allah lafzını sezenlere, Resul için cammı ortaya koyanlara, İslam olanlara söylüyoruz. İnanmayana, kendi kendini unutup insanlık kıymetini kaybedip ben bilirim, âlimim, ben müşidim, ben şuyum, ben buyum diye gaflet ve dalalette olanlara söylemiyoruz. Zaten bunlar bu kitabı eline alamazlar. Alsalar bile anlayamazlar. Anlasalar bile okuyamazlar. Bu da bu kitabın sırrı... Selâm olsun bizden size. Buyurun kitabı okuyun...’*<sup>86</sup> diyerek kitabıyla ilgili bilgi vermiş ve herkesin okuyamayacağını veya anlayamayacağını özellikle belirtmiştir. Bir mutasavvıfın meşrebi, üzerinde tecelli eden esmalar yakın meşrep olanları aynı bir mıknaatıs gibi kendisine çekmektedir. Yüzyıllardır farklı mutasavvıflar gelmiş, eserleri okunmuş, ancak kişiler hangi mutasavvıfı kendilerine yakın hissediyorlarsa onu takip etmişlerdir. O sebeple, Münir Derman’ın eserlerinin de herkese hitap etmeyeceği âşikardır.

Bu eserine neden ‘Su’ ismini verdiğini de şöyle söylemektedir: *‘Eline bir avuç toprak al da bak. Neler var içinde... Sen de içindesin... Topraktan bu hâle gelmen için su ile karışman lâzım, toprak cesedin, su ruhun’*<sup>87</sup> diyerek suyun insanın yaratılışındaki önemini açıklamıştır.

Bu eserinde, *“Aziz okuyucular: size su ile serinlik verdim. Artık suya girip bu su ismindeki kitabı, sessiz gürültüsüz, kendi kendinize kaldığı-*

<sup>85</sup> Derman, Münir, *Allah Dostu Der Ki... Su*, c. 1, s. 27.

<sup>86</sup> Derman, Münir, *Allah Dostu Der Ki... Su*, c. 1, s. 22.

<sup>87</sup> Derman, Münir, *Allah Dostu Der Ki... Su*, c. 1, s. 22, s. 33.

mız bir köşede okuyabilirsiniz. Şüphe ve tereddüt etmeyiniz. Suyu bulandırmayınız. Bu ummana girmekten de korkmayınız. Tuzsuz, tatlı bir denizdir. Fakat Lut denizinde olduğu gibi insan içinde batmaz. Çünkü batanların küfrünü temizlemek içindi o Lut denizi. Lut denizi çok tuzlu olduğundan içine atılan insan batmaz.”<sup>88</sup> diyerek okuyucuları tasavvuf yoluna davet etmekte, bu yolun huzur ve mutluluk kaynağı olduğunu, gerçek hayat kaynağı olarak insanları Allah’a kavuşturacağını ifade etmektedir.

Münir Derman, *Su Cilt 1* adlı eserini ‘İnsanda zâhir olduğum gibi hiçbir şeyde zâhir olmadım’<sup>89</sup> sözü ile bitirmiştir.

### Allah Dostu Der ki... Su Cilt 2

Bu eser 75 sayfadır. Kitaba, ‘1. Mukaddeme cildinde suyu dudaklarınıza değdirdiniz. Şimdi yudum yudum içmeye başlayın. Birdenbire içmeyin. Sindire sindire olsun... Niyazımız bu kadar...’<sup>90</sup> diyerek başlar. Kitabın ilerleyen bölümlerinde zaman, mekân, lâmekân, vakit, müddet gibi kavramları açıklar. Sonra da ‘Ashında ne zaman, ne mekân ve müddet vardır. Yokluk bile yoktur. Yalnız Hak Teâlâ vardır. Bütün kuvvet ve kudretleriyle ortada görülmektedir’ der ve dünyanın bir andan ibaret olduğunu belirtir.<sup>91</sup>

Münir Derman’ın ‘Allah Dostu Der Ki... Su Cilt 2’ adlı eseri de baştan sona tasavvufi açıklamalarla doludur. Belli bir sisteme göre gitmeyen, konu başlıkları altında işlenmeyen, daha bağımsız, sanki içine doğduğu şekliyle yazılmış gibi görünen bir kitaptır. Kitabın geneli değerlendirildiğinde, Vahdet-i vücud’u kendi üslubuyla anlattığı görülmekte ancak bâtını hakikatler söylediğinde kimi zaman ‘bunu söyleyemem, söylenmez, sırdır’ gibi açıklamalar yaparak fazla ileri de gitmemeye dikkat eder, üstü kapalı olarak belli manevi hakikatleri anlatmaya çalışır.

### Allah Dostu Der Ki... Su Cilt 3

Bu kitap da, 93 sayfadır. İncelendiğinde ‘Allah Dostu Der Ki... Su

<sup>88</sup> Aynı eser, s. 55.

<sup>89</sup> Age, s. 63.

<sup>90</sup> Derman, Münir, *Allah Dostu Der ki... Su*, c. 1, s. 3.

<sup>91</sup> Derman, Münir, *Allah Dostu Der ki... Su*, c. 2, s. 39-40

*Cilt 2'* kitabı ile çok benzerlik gösterdiği sadece bazı eklemeler yapıldığı göze çarpmaktadır.

### **Allah Dostu Der Ki...**

Müellifin bu eseri 171 sayfadır. İlk kitaplarına göre daha kapsamlıdır. Bu kitabın içeriği incelendiğinde, 1956-1965 yıllarında yayınlanmış olan *İslâm Mecmuası*'na yazdığı birtakım makalelerin toplanarak kitap hâline getirildiği görülmekte ancak makaleler incelendiğinde, kendisinin kitaplaştırılma sürecinde bazı makalelere eklemeler yaptığı göze çarpmaktadır.

### **Allah Dostu Der Ki... Yazılmamış Sırların İlki Yazılacak Sırların Sonu Cilt I-V**

Bu eserler de *'Allah Dostu Der Ki... Yazılmamış Sırların İlki Yazılacak Sırların Sonu'* başlığıyla 5 ciltlik seri olarak yazılmıştır.

V. cilt, *'Kabir Taşım'* adlı şiirle bitmiştir.

Bu şiirden sonra *'Son Söz'* başlığıyla kitabı yayına hazırlayan sevenleri tarafından bir yazı kaleme alınmıştır. Bu serinin 6. ve 7. Ciltlerinin Münir Derman'ın geçirdiği rahatsızlıklar sebebiyle yazılamadığını bu sebeple bu kitaba kendisinin en başta *'Son Damla'* şiiri ile başlamış olduğunu belirtmişlerdir. Münir Derman'ın kısa bir özgeçmişi mahiyetinde bilgi vermişlerdir.

### **Allah Dostu Der Ki...Kenzül Hakika**

Bu eseri de 18 sayfalık bir risaledir. *'Boşuna ağlama ey Âdemoğlu'* diyerek başlayan Münir Derman, ilk başta ölümden bahseder. Ardından İbn-i Arabî'nin *"Fütühâtü'l-Mekkiye'fi-Esrarı Mârifeti'l-memâliketi vel'Mülkiye."* adlı eserinin 198. sayfasında, Bâb 31'den bir alıntı yapmış ve dört bin velî olduğundan bahsetmiştir.<sup>92</sup> Bu eserde, velîlerden ve manevi görevlerinden detaylı olarak bahseder.

<sup>92</sup> Derman, Münir. *Allah Dostu Der Ki... Kenzül Hakika*, s. 1.

## Allah Dostu Der Ki... İslâmiyette Kaza ve Kader İnanması

Bu eseri de 8 sayfalık bir risale şeklindedir. Eser, anlaşılması zor bir konu olan ve insanların merakını uyandıran kaza ve kader konusunu açıklamaktadır.

### Tıbbi Makaleleri

Münir Derman'ın elimizde mevcut olan üç adet tıbbi makalesi bulunmaktadır. Ancak kendisinin hem Türkçe, hem Almanca ve Fransızca olarak kaleme aldığı pekçok tıbbi makalesi olduğu kendisini yakından tanıyan talebeleri tarafından ifade edilmektedir.

Elimizdeki makalelerinin isimleri: '*Kan guruplarının karakter ve bünyevî hastalıklara göre orijinal bir etiüdü*', '*Rektum ve Sigmoidde Nadir Görülen İki Yabancı Cisim*' İstanbul Çocuk Hastanesi Tıp Bülteni, İstanbul, (1), 00.01.1968, 182-184. 610 610 Tıp Bilimleri Tıp, *Influence Meteorologique sur le fonctionnement de l'organisme (Meteorolojinin Vücut İşleyişine Etkileri)*.

### Tercüme Eseri

#### Muhiddin-i Arabi Hazretlerinin Müslümanlara Nasihatları

Tek kitaptır ve 87 sayfadır. 1978 yılının Haziran ayında basılmıştır. Kitabı tercüme edenler: Eskişehir Müftüsü Abdullah Toprak ve Dr. Münir Derman'dır.

### 3) Kronolojik Olarak Hayatı

1909: Doğum: 25.06.1325 hicri - miladi 08.07.1909

1914: Ömer İnan Efendi ile ilk manevi tecrübesi: 5 yaşında minarenden atılması<sup>93</sup>

1925: Halvete girişi ve kalp gözünün açılması. 16 yaş<sup>94</sup>

1925: Babası Ahmet Rasim Efendi'nin vefatı (09.05.1925)

<sup>93</sup> Kılıçaslan, *Evliyaullahtan Doktor Münir Derman*, s. 34.

<sup>94</sup> Aynı eser, s. 41.

- 1926: Liseyi birinci olarak bitirmesi: 17 yaş<sup>95</sup>
- 1927-1934: Paris'te kaldığı dönem: 1927-1934 (18-25 yaş)
- 1927-1931: Paris'te "Franco Japonais" judo ve karate eğitimi<sup>96</sup>
- 1932: Eşi Cahide Tüzün ile evlenmesi. 03.03.1932<sup>97</sup>
- 1934-1938 Tıp Fakültesinde eğitim (25-29 Yaş)<sup>98</sup>
- 1936-1937: Gaziosmanpaşa Ortaokulu Biyoloji Yardımcı Öğretmen<sup>99</sup> (21.01.1936- 01.01.1937)
- 1937-1938: Eyüp Lisesi tabiye yardımcı öğretmeni (09.11.1937- 28.05.1938)<sup>100</sup>
- 1938: Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde Psikoloji ve Fransızca Öğretim Görevlisi olarak çalışması<sup>101</sup> (29 yaş)
- 1938-1939: Yedek subay okuluna giriş (01.11.1938-30.04.1939)
- 1939: Yedek tabip asteğmen (30.04.1939-31.10.1939)
- 1939: Yedek tabip teğmen (31.10.1939-30.12.1939)
- 1940-1948: Kızı Hükümet Tabibi (29.11.1940-28.02.1948)
- 1942: Kızı Ayşin Derman'ın doğumu. (03.09.1942)
- 1948-1949: Bozüyük Hükümet Tabibi (11.03.1948-17.11.1949)
- 1949-1952: Eskişehir Doğumevi Asistanı (21.11.1949-02.11.1952)
- 1950: Ağabeyi Hasan Kazım Gürdal'ın vefatı (03.04.1950)
- 1950-1951: Kore savaşına Tugay Doktoru olarak binbaşı rütbesiyle gidiş. (41 yaş)<sup>102</sup>
- 1952-1953: Şişli Çocuk Hastanesi Genel Şirürji Asistanı (03.11.1952-01.01.1953)
- 1953-1957: Eskişehir Nafia Müdürlüğü İşyeri Doktoru (02.11.1953- 01.01.1957)
- 1956-1965: Eskişehir Devlet Hastanesi Hariciye Poliklinik Şefi (01.12.1956-13.09.1965)

<sup>95</sup> Age, s. 37.

<sup>96</sup> Age, s. 156.

<sup>97</sup> Nüfus Kayıt Örneği.

<sup>98</sup> Kılıçaslan, s. 43.

<sup>99</sup> T.C. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Zatişleri ve Muamelat Genel Müdürlüğü Sicil Şubesi Müdürlüğü Sicil Karnesi.

<sup>100</sup> T.C. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Zatişleri ve Muamelat Genel Müdürlüğü Sicil Şubesi Müdürlüğü Sicil Karnesi (Buradaki tüm tarihsel veriler Sicil Karnesinden alınmıştır).

<sup>101</sup> Kılıçaslan, s. 40.

<sup>102</sup> Kılıçaslan, Evliyaullahtan Doktor Münir Derman, s. 87.

Eylül 1962: Dünyada ilk defa tamamen kopan bir bacağı tutturması.<sup>103</sup>

1964: Kopan ayağı dikmesi<sup>104</sup>

1965-1970: Eskişehir Devlet Hastanesi Hariciye Poliklinik Operatörü (13.09.1965-08.07.1970)

1965-1971: Eskişehir Ticari ve İktisadi İlimler Akademisi Öğretim görevlisi<sup>105</sup> (56-62 yaş)

1967: Annesi Şehvare Hanım'ın vefatı (14.03.1967)

1970-1971: Eskişehir Sağlık Okulu Meslek Dersi Öğretmeni (08.07.1970-06.10.1971)

1971: Eskişehir Sağlık Okulu Meslek Dersi Öğretmenliğinden Emeklilik

1972-1983: Almanya'da kaldığı süre (63-74 yaş)<sup>106</sup>

1974: Kızı Ayşin Hanım'ın ikinci evliliği (02.05.1974)

1976: Yeğeni Ahmet Tuncer'in vefatı (23.09.1976)

1983- 1989: Ankara'da yaşadığı süre (74-80 yaş)

1987-1989: Ankara Sanatoryum Hastanesi'nde Kalış (78-80)<sup>107</sup>

1989: Vefatı. 2 Aralık 1989 (80 yaşında)<sup>108</sup>

## Sonuç

Münir Derman, hocası Ömer İnan Efendi'nin terbiyesine girerek daha çok küçük yaşlarda manevi yönünü geliştirmekle kalmamış, Câmî'u'l-Ezher gibi dönemin en yüksek ilahiyat eğitimi veren bir üniversitede insan şahsiyetinin önemli bir yönünü oluşturan İslami ilimler eğitimi de tamamlamıştır. Tüm hayatını Psikoloji, Felsefe ve Tıp ilimlerinde, aynı zamanda İslami ilimlerde çalışarak, insanlara hem ruhen, hem de bedenen faydalı olmaya adanmıştır. İnsanların sağlıklı olabilmeleri için onları tedavi etmiş aynı zamanda dini görevlerini yerine getirmeleri, Allah'a kul olabilmelerini sağlamak

<sup>103</sup> TBMM millervekilllerinden gelen tebrik mektupları ve kendi yazmış olduğu özgeçmiş.

<sup>104</sup> *Akşam Gazetesi*, 24.08.1964.

<sup>105</sup> Kılıçaslan, s. 106.

<sup>106</sup> Aynı eser, s. 134.

<sup>107</sup> Age, s. 182.

<sup>108</sup> Age, s. 181.

için camilerde vaazlar verip eserler yazarak tüm bilgi birikimini aktarmaya çalışmıştır.

Münir Derman âdeta manevi yönünü göremeyenlerin yanına yaklaşır, kendisini görebilenlerin yanına yaklaşmazdı. Bu şekilde kendini gizlerdi. Eserlerinde görünmezliğini şu anısıyla bağdaştırmıştır:

*‘Bana hocam söylemişti yıllarca evvel... Seni ancak ben görebilirim. Başkası göremez. Niçin der gibi mübarek gözlerine baktım. Gülerek bana: Sen görünmezsin de ondan demişti. Hocam görünmek istiyorum... Sırası gelince görün dedi... Göründüm fakat göremediler... O zaman görünmez oldum... Kader böyle’* demiş ve kendisi eserler yazmasına rağmen, görünmemesi ile ilgili serzenişte bulunmuştur.<sup>109</sup>

Kendisini tanıyanlar çok sabırlı ve merhametli olduğunu dile getirmişlerdir. Doktor olarak meslek hayatında çok başarılı olmasına rağmen, özel muayenehane açmamış, para ile hasta muayene etmemiş, para karşılığı ameliyat ve tedavi yapmamış, *‘Aldığım maaş bana yeter.’*<sup>110</sup> diyerek paraya hiç ehemmiyet vermediğini hep ifade etmiştir. Fakir hastaların ilaç paralarını kendisi karşılamıştır. Hastalarına karşı o kadar sorumluluk sahibiydi ki, gece yarıları bile hastaneye giderek her türlü bakımlarını yapardı. Hastanede gece nöbetinde görevini ihmal eden, uyuyan hemşire ve hasta bakıcıların ihmalkârlıklarını evinden hisseder, sanki hastaların yardım çağrılarını manen duyardı ve hemen koş koş hastaneye giderek hastalarıyla ilgilenirdi.<sup>111</sup>

Kendisinin başını sokacak bir evinin olmadığı da tanıyanları tarafından bilinmektedir. Kira evlerde, otel köşelerinde hayatını tamamlamıştır. Son iki yılını da Sanatoryum Hastanesi’nde geçirerek bu şekilde vefat etmiştir. Talebelerine dünyada fakirliği tercih etmelerini tavsiye etmiş, kendisi de aynı şekilde hiçbir maddi servete, mala mülke sahip olmadan, ömrünü ağır riyazet ve çilelerle, büyük sıkıntılar ve dertler içinde geçirmiş, basit bir kul olarak yaşamış ve aynı şekilde vefat etmiştir. Çektiği sıkıntılar karşısında hiçbir zaman şikâyet etmemiş, her zaman sessiz ve Allah’a teslim olarak yaşamıştır.

<sup>109</sup>Münir,,Derman, *Allah Dostu Der Ki... Yazılmamış Sırların İlki Yazılacak Sırların Sonu*, c.2, s. 5-6.

<sup>110</sup>Hüseyin, Kanyılmaz, *Dr. Münir Derman’dan Anılar, Kerametler*, Ankara 2014, s. 8.

<sup>111</sup>Özel görüşme: Sabri Tandoğan, Ekim 2012.

Hayatı dikkatle incelendiğinde Münir Derman'ın, sıra dışı kişiliğe sahip olduğu açıkça görülmektedir. Klasik sūfî tiplemesinin dışında, felsefe, psikoloji, tıp, judo, din bilimleri ve bildiği farklı diller gibi çok yönlü ilgi alanlarıyla dikkat çekmektedir. İlgi duyduğu tüm alanlarda uzmanlık seviyesine gelmiş olması da yaptığı her işi ne kadar ciddiye aldığını, aynı zamanda zekâ seviyesini göstermesi bakımından önemlidir.

Son dönem mutasavvıflarından olmasına rağmen maalesef hakkında gerektiği gibi araştırma yapılmamış ve tarihin tozlu raflarında bir sır olarak kalmıştır. Umarız bu makalemiz kendisine olan akademik ilgiyi artırır ve kayıp olan eserleri, özellikle de 50 yıllık birikimi olan 11 ciltlik '*Kur'an-ı Kerim Meali, İcazî Tefsiri, Ledünnî Tefsiri*'nin günyüzüne çıkarılmasına vesile olur.

## Bibliyografya

- Akarca, Halit Dünder, İşgal Döneminde Trabzon'da Rus Politikaları (1916-1918), *Uluslararası Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, Sayı 7, ss. 141-152
- Akçura, Yusuf, Türk Yılı 1928. <http://acikerisim.tbmm.gov.tr:8080/xmlui/handle/11543/508>
- Akşam Gazetesi, 24 Temmuz 1964, Haber: İsmail Sadık. Fotoğraf: Eray Ünler.
- Aşkın, Cevdet, Birinci Dünya Savaşı Boyunca Gümüşhane ve Çevresinde Rus İşgalinin Sosyal Yansıması, *Mavi Atlas*, 6/2016: ss.109-126.
- Batır, Betül, Cumhuriyetin İlk Yıllarında Mustafa Şekip Tunç'un Bilim ve Aydın Tanımı, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 11 (2009-1), ss.63-79.
- Binotal Saft Broşürü
- Budak, Hüseyin, "Ahmed Ziyaüddin Efendi'nin; Şemâili, Ailesi, Doğduğu Çocukluğunun Geçtiği Muhit, Vefat Tarihi ve Kütüphaneleri", *I. Uluslararası Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 3-5 Ekim 2013, Gümüşhane.
- Club Judo-Karate Franco Japonais Diploma, No: 217
- Demir, Sıddık, *Ankara'nın Gönül Erleri*, Kuğu Kitap, Ankara, 2014
- Deniz, Ahuzer, *Münir Derman'ın Hayatı ve Kişiliği*, *Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi. 2000.

- Derman, Münir, *Allah Dostu Der Ki... Su Cilt 1*  
 \_\_\_\_\_, *Allah Dostu Der ki... Su Cilt 2*  
 \_\_\_\_\_, *Allah Dostu Der Ki... Kenzü'l Hakika*  
 \_\_\_\_\_, *Allah Dostu Der Ki... Yazılmamış Sırların İlki Yazılacak Sırların Sonu, 2. Baskı*  
 \_\_\_\_\_, *Allah Dostu Der Ki... Yazılmamış Sırların İlki Yazılacak Sırların Sonu, 3.Baskı*, Ankara 1987.  
 \_\_\_\_\_, *Allah Dostu Der Ki... Yazılmamış Sırların İlki Yazılacak Sırların Sonu 2. Cilt*  
 \_\_\_\_\_, *Allah Dostu Der Ki... Yazılmamış Sırların İlki Yazılacak Sırların Sonu, 5. Cilt*, Ankara, 1990.  
 \_\_\_\_\_, *Influence Meteorologique sur le fonctionnement de l'organisme*, Payot, Paris, 1940.  
 \_\_\_\_\_, *Kan Gruplarının Karakter ve Bünyevî Hastalıklara göre Orijinal Bir Etüdü*, Bozüyük Basımevi, 1947.  
 \_\_\_\_\_, *Rektum ve Sigmoidde Nadir Görülen İki Yabancı Cisim*, İstanbul Çocuk Hastanesi Tıp Bülteni, İstanbul, (1), 00.01.1968, 182.  
 \_\_\_\_\_, *Sohbet ve va'az Kayıtları*  
 \_\_\_\_\_, *Mektupları*  
 Ekdal, Müfit, Tıbhâne'den Nümûneye, <http://haydarpasanumune.gov.tr/Hastaneler/icerik.aspx?p=6c798471-23e3-4574-afc5-cae8c3fe6635>  
 Eskişehir Judo Dojosundan Selamlar Başlıklı Afiş  
 Eskişehir'de polislere ve gençlere jodu eğitimi verirken çekilmiş fotoğraflar  
 Fults DW, Taussky P. The life of Rudolf Nissen: advancing surgery through science and principle. *World J Surg.* 2011 Jun; 35(6):1402-8. doi: 10.1007/s00268-011-1047-1. *U.S. National Library of Medicine*, <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/21424871>  
 Ertuğrul, Göksoy, Rudolf Nissen: Cerrahpaşa Cerrahi Kliniği'ndeki çalışmaları ve Türk Cerrahisine katkıları, *Ulusal Cerrahi Dergisi*, Yıl: 2006, Cilt 22, Sayı 2, ss. 85-91  
 \_\_\_\_\_, Ord. Prof. Dr. A. Burhaneddin Toker: Türk Cerrahisine Katkıları, *Ulusal Cerrahi Dergisi*, Yıl: 2005, Cilt 21, Sayı 2, ss. 102-111  
 Gündüz, İrfan, *Gümüşhanevi Ahmed Ziyaüddin Hayatı, Eserleri, Tarikatı ve Halidiyye Tarikatı*, Seha Neşriyat, İstanbul, 1984.  
 Horozcu, Ümit, Darülfünun İlahiyat Fakültesindeki Psikoloji Çalışmaları:

- Mustafa Şekip Tunç Örneği, *Dârülfünûn İlahiyat Sempozyumu Tebliğleri 18-19 Kasım 2009*, İstanbul 2010, ss. 399-403
- Kanyılmaz, Hüseyin, *Dr. Münir Derman'dan Anılar, Kerametler*, Ankara, 2014.
- Kılıçaslan, Ahmet, *Evliyaullahtan Doktor Münir Derman'ın Hayatı ve Mektupları*, Ankara 1993
- Mollaer, Fırat, TDVİA, cilt 41, ss. 382-383
- Nüfus Kayıt Örneği, Trabzon İli, Trabzon Merkez (1686), Gülbahar Hatun Mahallesi, Cilt no: 13, Hane No: 238
- Öksüz, Hikmet, Usta, Veysel, I. Dünya Savaşı Sırasında Rus Donanmasının Trabzon Ve Çevresini Bombalaması, *Türkiyat Mecmuası*, C. 24/Bahar, 2014, s. 25.
- Sesli, Elvan, *Dr. Münir Derman'ın Hayatı, Eserleri ve Tasavvufi Görüşleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Eylül 2013.
- Şarman, Kansu, *Türk Promethe'ler: Cumhuriyetin Öğrencileri Avrupa'da (1925-1945)*, İstanbul, 1969.
- TBMM Olumluk Kağıdı, Dönem VIII 1392, Gümüşhane Milletvekili Tahsin Tüzün. (TBMM Arşivinden alınmıştır.)
- TBMM milletvekillerinden gelen tebrik mektupları
- Maarif Vekâleti hesabına Avrupa'da tahsilde bulunan Türk talebesi sayıları, ss. 115-119
- Türkiye Büyük Millet Meclisi, Genel Kurul Tutanağı, 22. Dönem 2. Yasama Yılı 53. Birleşim, 17 Şubat 2004 Salı
- Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Genel Müdürlük, Sayı: 20-2-09-791-002
- T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü Hane Listesi, Trabzon Merkez, Gülbahar Hatun Mahallesi
- T.C. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Zât İşleri ve Muamelât Genel Müdürlüğü Sicil Şubesi Müdürlüğü, Münir Derman'a ait sicil karnesi. Sicil No: Dr. 3048
- T.C. Türkiye Judo Federasyonu Belge ve Kimlik Kartı, ss. 1-21
- Trabzon Erkek Lisesi İdman Yurdu Hüviyet Varakası
- Özel Görüşme: Kızı Aşşin Derman, Kasım 2015
- Özel Görüşme: Talebesi Hüseyin Kanyılmaz
- Özel Görüşme: Talebesi Ertürk Küçükaslan, Aralık 2014

Özel görüşme: Talebesi Sabri Tandoğan, Ekim 2012

Özel Şeref Payesi Mektubu 15.07.1969 Tokyo Kodokan Institute

Usta, Veysel, Tanıkların Kaleminden Rus İşgalinden Sonra Trabzon'un Durumu, *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, Yıl 9, sayı 17, Güz 2014, s. 135;

Videolar: Trabzon Rus İşgali Video Kaydı <https://www.youtube.com/watch?v=LcpSpBncH2w>

<https://www.youtube.com/watch?v=ZavGfP9C5og>

1916 Rus işgal birlikleri Trabzon kent merkezinde [https://www.youtube.com/watch?v=c4cp6\\_mqTqk](https://www.youtube.com/watch?v=c4cp6_mqTqk)

<https://www.youtube.com/watch?v=s4ga1Sb-Wh4>

<https://www.youtube.com/watch?v=Qm7Kch5NCdk>

<http://www.facebook.com/dr.munir.derman#!/dr.munir.derman?sk=info>